

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Nousiaisten kunta näkee esitykseen kirjatut tavoitteet kannatettavina. Nousiaisten kunnan näkemys on kuitenkin se, että hallituksen esityksessä ehdotetut sidosyksiköjä koskevat muutokset ovat ristiriidassa tavoitteiden kanssa.

Esitys ei tuo pienille kunnille taloudellisia säästöjä, toiminnallista tehokkuutta tai vähennä hallinnollista työtä, täten esityksen ei katsota parantavan julkisen sektorin tehokkuutta. Esityksen ei myöskään tulkita vahvistavan alueellista elinvoimaa ja yrittämisen edellytyksiä. Käytännössä esitys aiheuttaisi kohtuuttoman lyhyen siirtymäajan aikana runsaasti ylimääräistä työtä ja muutuskustannuksia, joiden kompensoimista esityksessä ei ole huomioitu. Siirtymäajassa ei ole riittävästi huomioitu nykyisten sidosyksiköiden ja niiden hallinnoiman omaisuuden omistusten purkamista, kuntien yhteistyön uudelleen organisoimista, eikä uusien sidosyksiköiden perustamiseen ja päätöksentekoon tarvittavaa aikaa neuvotteluineen ja muutoksenhakuaikoineen.

Esimerkiksi Nousiaisten kunta on pienenä kuntana osaomistajana useissa seudullisissa kuntien omistamissa osakeyhtiöissä, joiden avulla järjestetään seudun asukkaille ja toimivan yhteiskunnan kannalta elintärkeitä palveluja esimerkiksi talousveden toimitusta, jätevedenpuhdistusta ja jätehuoltoa. Yhteisten yhtiöiden käyttöä ovat puoltaneet esimerkiksi osaavan henkilökunnan varmistaminen, investointikustannusten jako järkevällä tavalla ja kriisinkestävyys. Sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat olleetkin tärkeitä kuntien varautumisen näkökulmasta, koska palveluita on tuotettava myös silloin, kun se ei ole yksityisen sektorin näkökulmasta kannattavaa.

Näemme esitetyn 10 prosentin minimiomistusoikeuden johtavan lain tavoitteiden vastaiseen tilanteeseen, eikä se siten tulisi lisäämään kilpailua. Esityksen tavoitteet on mahdollista saavuttaa maltillisemmilla toimenpiteillä, jolloin myös muutoksen tuomat negatiiviset sivuvaikutukset pystytään paremmin ennakoimaan. Ehdotettu muutos aiheuttaisi erityisesti pienille kunnille kohtuuttomia taloudellisia kustannuksia ja heikentäisi kuntien elinkelpoisuutta ja -voimaa.

Nousiaisten kunnan osalta esitetty omistuksen vähimmäisvaatimus (10 %) ei toteudu nykyisellään seudullisissa kuntien omistamissa osakeyhtiöissä eikä omistuksen vähimmäisvaatimus tule myöskään suurella todennäköisyydellä mahdollistumaan tulevaisuudessa kunnan omasta tahtotilasta riippumatta. Pelkona on, että sidosyksikköjen uudelleen järjestäytymisen myötä seudun pienet kunnat joutuvat järjestämään aiemmin sidosyksikköjen kautta hankitut palvelut vähäisen kilpailun aloilla kalliilla hinnalla tai viime kädessä omana toimintanaan. Esitys kohtelisi erityisesti pieniä kuntia perusteettoman epäoikeudenmukaisesti, koska pienet kunnat joutuisivat tuottamaan jatkossa vastaavat palvelut mittakaavaltaan ja volyymiltaan pienempänä yhteistyönä. Esityksen vaikutusten arviointi tulisivikin tehdä perusteellisemmin, jotta voidaan varmistua, että esityksellä saavutetaan sille asetetut tavoitteet.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Hankintojen valmisteluun liittyvät tavoitteet ovat kannatettavia ja on mahdollista, että sääntelyllä lisätään markkinakartoitusten käyttöä ja laatua jossain määrin.

Nousiaisten kunnan näkemys on, että kuntasektorilla, jossa taloudellinen tilanne on muutoinkin haastava, tehdään markkinakartoitusta tälläkin hetkellä huolellisesti. Kuntien intressissä on tälläkin hetkellä se, että hankinnat ovat hinta-laatu-suhteeltaan mahdollisimman onnistuneita. Siltä osin kirjaukset eivät muuttaisi nykytilannetta.

Pidämme kannatettavana sitä, että § 65 on kirjattu riittävän väljästi mahdollistamalla erilaisia markkinakartoituksia. Tältä osin myös euromääräisesti pienemmät hankinnat ja pienemmät hankintayksiköt on huomioitu lainvalmistelussa. § 124 ehdotettu lisäys (kohta 12) lisää jossain määrin hallinnollista työtä, mutta se on ymmärrettävää ja perusteltua, kun otetaan huomioon lain tavoite. § 125 tehtyihin muutoksiin Nousiaisten kunta suhtautuu varauksella ja näkee, että lakimuutos saattaa aiheuttaa enemmän haittavaikutuksia kuin hyötyä.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia. Näemme kuitenkin, ettei lakimuutos § 65, 75 ja 124 osalta toisi muutosta Nousiaisten kunnan nykykäytäntöihin, mutta saattaa valtakunnallisesti katsoen jossain määrin edistää hankintojen huolellista valmistelua ja markkinakartoituksen tekemistä.

Nousiaisten kunta suhtautuu varauksella § 125 tehtyyn lisäykseen, jonka mukaan kunnan tulisi kilpailuttaa hankinta uudestaan, mikäli se on saanut vain yhden tarjouksen. Tälläkin hetkellä kunta saattaa saada vain yhden tarjouksen, vaikka kunta on tehnyt huolellisen markkinakartoituksen ja vaikka tarjouksen vähimmäisvaatimukset on asetettu riittävän väljäksi. Tämä johtuu pienten kuntien vähäisestä ostovolyyymista, joka ei sellaisenaan houkuttele kaikkia toimijoita markkinoilla. Vastaava tilanne on esimerkiksi harvaan asutuilla alueilla. Haasteena on myös se, että markkinakartoituksesta huolimatta, kunta ei saa riittävästi tietoa tai vastauksia toimijoilta, koska intressi tarjota pienelle ja/tai syrjäiselle toimijalle, on vähäinen.

Pykälään 125 on kirjattu, että ”Poikkeaminen olisi mahdollista, jos hankintayksikkö ei markkinoiden kuulemisesta ja näkemysten huomioon ottamisesta huolimatta olisi saanut enempää kuin yhden tarjouksen.” Nousiaisten kunta on huolissaan siitä, miten poikkeus pystytään osoittamaan ja voiko kirjaus poikia mahdollisesti valituksia muilta tarjoajilta, jotka eivät ole jättäneet tarjousta. Voiko kirjaus johtaa siihen, että vähäisiin hankintoihin ei anneta tarjousta siinä pelossa, että tarjouksia annetaan vain yksi ja se johtaa joko uuteen tarjouskierrokseen tai oman tarjouksen paljastumiseen kilpailijoille? Pykälä jättää avoimeksi, kuinka laaja osoittamisvelvollisuus hankintayksiköllä on ja miten hankintayksikkö käytännössä osoittaa, että käsillä on tilanne, jossa se voi poiketa uudelleen kilpailuttamisesta.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Ehdotetut muutokset ovat näkemyksemme mukaan riittäviä ja linjassa esitettyjen tavoitteiden kanssa. § 125 lisätty vaatimus uudelleenkilpailuttamisesta aiheuttaa hankintayksikölle ja tarjouksen antaneelle yritykselle kohtuutonta hallinnollista lisätyötä tai pitkittää hankintaprosessia ilman, että se tuo lisäarvoa markkinoilla toimiville muille yrityksille. Näkemyksemme mukaan § 125 muutokset saattavat aikaansaada myös turhia valituksia ja kuormittaa tältä osin tuomioistuinlaitosta. Nousiaisten kunnan näkemys on, että ehdotetut muutokset pykäliin 65, 75 ja 124 ovat riittäviä tavoitteiden saavuttamiseksi.

65 §:ään lisätty markkinakartoituksen tai hankintamallin soveltuvuuden arvioinnin pakollisuus yli 10 miljoonan euron hankinnoissa on kannatettava. Lakimuutoksessa on huomioitu hyvin erilaisia tilanteita mm. jakamisvelvoitteiden poikkeukset (§ 75).

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Lakiuudistus sidosyksikköhankintojen osalta on epäonnistunut. Nousiaisten kunnan näkemys on, että vaatimus vähimmäisomistusosuudesta ei lisää Suomen hallitusohjelman tavoitetta markkinaehtoisesta kilpailusta ja se uhkaa erityisesti pienten ja keskisuurien kuntien olemassaoloa.

Lakiuudistus ei huomioi hankintayksiköiden erilaista kokoa, alueellisia eroja, markkinoiden niukkuutta ja kunnan kannalta elintärkeitä toimintoja. Ehdotettu lakimuutos aiheuttaa erityisesti pienille kunnille kohtuuttomia kustannuksia ja saattaa jopa valmiiksi heikossa tilanteessa olevia kuntia johtaa pahimmillaan taloudelliseen ahdinkoon eli viime kädessä kohti pakkoliitoksia. Lakiesitys on sidosyksikkösääntelyn osalta ristiriidasta perustuslain 121 §:n määrittelemän kuntien itsehallinnon kanssa ja rajoittaisi erityisesti pienten ja keskisuurien kuntien toimintaa ja pahimmillaan elinkelvottomiksi. Myös kuntien huoltovarmuus voi heikentyä ja olla uhattuna.

Lakiuudistuksessa on keskitytty liikaa tietyn omistusosuuden sääntelyyn. Ei ole esimerkiksi osoitettavissa, että juuri 10 % vähimmäisomistusosuus sellaisenaan toisi maksimaalisesti julkisten hankintojen tehostamista ja kustannussäästöjä. Ei ole myöskään osoitettavissa, että 10 % vähimmäisomistusosuuden kunnista muodostuva sidosyksikkö olisi sellaisenaan hallinnollisesti nykyisiä rakenteita tuotteliaampi tai tehokkaampi. Tiukka prosenttiosuuteen perustuva sääntely ei ota lainkaan huomioon pieniä ja keskisuuria kuntia. Määräysvaltaa koskeva sääntely on mahdollista toteuttaa muutoinkin kuin täsmällisenä omistusosuuden määrittelynä. Tälläkin hetkellä laki edellyttää, että hankintayksiköllä tulee olla ”todellinen määräysvalta”, jotta voidaan katsoa, että sidosyksikköedellytys täyttyy. Tämä määräysvalta voidaan säännellä muullakin tavalla, kuin määrittämällä vähimmäisprosenttiosuus. Mikäli lainsäätäjän tahto on säätää jokin vähimmäisomistusprosentti, tulisi sen joka tapauksessa olla merkittävästi pienempi kuin 10 %.

Hallituksen esityksessä mainitut tavoitteet on mahdollista toteuttaa sellaisin toimenpitein, jotka eivät uhkaa pienten kuntien toimintaedellytyksiä ja olemassaoloa, kuten nyt laadittu lakiluonnos tekee.

Uudistuksessa on kokonaan unohdettu muutoksen merkitys sekä hankintayksikön että nykyisten sidosyksikköjen työntekijöille. Uudistus tulisi johtamaan lisääntyneeseen henkiseen kuormaan sekä hankintayksiköissä että nykyisissä sidosyksiköissä heikentäen näin työhyvinvointia ja taloudellista tulosta. Tutkimukset osoittavat, että jo nyt työntekijät ovat yhä kuormittuneempia ja henkiset ongelmat työntekijöiden keskuudessa ovat huomattavassa nousussa. Ehdotettu uudistus nopeuttaisi henkisten ongelmien kasvuvauhtia. Uudistus lisäisi ainakin hetkellisesti työttömyyttä, mutta ei todennäköisesti toisi edes pitkällä aikajänteellä lisää työpaikkoja.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Suuremmilla kunnilla on paremmat edellytykset jatkaa toimintaa 10 %:n omistusosuudella, mutta käytännössä pienten ja keskisuurten kuntien kustannukset kasvaisivat merkittävästi ja heikentäisivät

kuntien toimintakykyä ja jopa pienten ja keskisuurten kuntien mahdollisuutta jatkaa itsenäisinä kuntina.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Lakimuutos johtaisi vain nykyisten sidosyksikköjen purkamiseen tai pilkkomiseen, jonka jälkeen kunnat jatkaisivat toimintaa omana työnään tai yhteisömuotoisena lähiseudun kuntien kanssa. Toisena vaihtoehtona on se, että kunta palkkaisi lisähenkilökuntaa kilpailutusten toteuttamiseksi laadukkaasti. Molemmat vaihtoehdot tarkoittavat merkittäviä lisäkustannuksia, joihin ei nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ole varaa.

Nousiaisten kunta on omistajana useammassa seudullisesti toteutetussa yhtiössä. Seudulliset sidosyksiköt ovat mahdollistaneet tehokkaasti tuotetun ja laadukkaan palvelun. Lisäksi on syytä tunnustaa, että yhtiöissä voi olla käynnissä tai käynnistymässä toiminnan kannalta kriittisiä investointeja, joiden toteutumiseen ja aikatauluun esityksellä voi olla vaikutusta. Kriittisten investointien keskeyttämisestä tai siirtämisestä voi aiheutua ylimääräisiä kustannuksia sekä omistajien välisiä keskinäisiä riitatilanteita.

Mikäli pieni kunta haluaisi omistajaksi esimerkiksi seudulliseen sidosyksikköön, ei se olisi käytännössä mahdollista, jos mukana olisi yksikin isompi kunta tai kaupunki, koska tällöin omistusprosentti jää joka tapauksessa alle 10 %:n, vaikka sillä saattaisi olla ja on tälläkin hetkellä tosiallista määräysvaltaa yhtiön toimintaan. Lakimuutos vesittäisi täysin Varsinais-Suomessa toimivan seudullisen yhteistyön, joka on omiaan tehostamaan toimintaa ja vähentämään kuntien kustannuksia.

Mikäli kunta jatkaisi toimintaa toisenlaisessa yhteistyömuodossa (pienempi seudullinen yhtiö tai kuntayhtymä), ei se toisi lisää kilpailua markkinoille. Se johtaisi kuitenkin kustannusten nousuun volyymin pienuuden vuoksi sekä merkittäviin muutuskustannuksiin, kun nykyiset yhtiöt puretaan ja perustetaan uudet yhtiöt. Esitys voi johtaa tilanteeseen, jossa paine erityisesti pienten kuntien hankintaosaamisen vahvistamiselle ja henkilöstöresurssin lisäämiselle kasvaa. Pienissä kunnissa on harvoin erillistä hankintayksikköä tai hankintahenkilöstöä, jolloin hankinnat ja hankintaosaaminen kuuluvat osaksi esihenkilötyötä. Kunnan edun mukaista on varmistaa onnistuneet hankinnat ja niihin olennaisesti liittyvä sopimusvalvonta, joka vaatii osaamista ja sitoo henkilöstöresurssia.

Lakiuudistuksessa ei ole lainkaan huomioitu alueellisia eroja, jotka ovat hyvinkin suuria sen suhteen, onko kunnan edes mahdollista järjestää palveluja omana toimintana. On alueita, joissa ei ole tarjolla ammattitaitoista työvoimaa.

Sääntely ei toisi toivottua muutosta nykytilanteeseen. Joka tapauksessa muutos aiheuttaisi jo tälläkin hetkellä taloudellisten haasteiden kanssa painiville kunta- ja hyvinvointisektoreille kohtuuttomia kustannuksia ja saattaisi vaarantaa monen pienen kunnan elinkelpoisuuden.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Nousiaisten kunta tuottaa tälläkin hetkellä pääosin ict-tukipalvelut, talous- ja palkkahallinnon palvelut, ruoka- ja puhdistuspalvelut sekä kiinteistöhuollon omana toimintana. Näihin ei lakimuutos toisi muutosta, eikä lisäisi kilpailua markkinoilla.

Edellä kuvatuista vaihtoehtoista todennäköisin olisi nykyisten seudullisten yhtiöiden pilkkominen, mikäli muilla omistajilla on tähän tahtotilaa. Tämä vaihtoehto ei tulisi tuomaan uutta kilpailua markkinoille.

Nousiaisten kunta ei näe realistisena vaihtoehtona sitä, että se lähtisi jatkossa kilpailuttamaan nykyisin yhtiömuodossa toimivia palveluja. Kilpailuttaminen johtaisi pienen volyymin vuoksi turhiin kilpailutuksiin, palvelun korkeisiin hintoihin, huonoihin sopimusehtoihin ja lisäisi toimintaan liittyviä riskejä ja toimintakuluja (kilpailutuksen kulut).

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Nousiaisten kunta ei tunnista esityksen tuovan taloudellista hyötyä hankintayksiköille (kunnille) eikä markkinoilla toimiville yrityksille.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Aikataulullisesti muutos on epärealistinen ja täysin mahdotonta toteuttaa suunnitellussa aikataulussa. Käytännössä nykyisten sidosyksikköjen asianmukainen purkaminen tai pilkkominen/omistusten jakaminen on hyvin haasteellista, kun nykyinen infra on rakennettu seudullisena yhteistyönä (esim. vesi). Pelkästään yksittäiseen yhtiöön (purkaminen/jakaminen ja uuden perustaminen) kohdistuvat muutoksen aiheuttama työmäärä on valtava, eikä kunnilla ja yhtiöillä ole sellaisia henkilöstöresursseja ja rahaa, jolla moneen yhtiöön kohdistuva muutos voitaisiin toteuttaa hallitusti ja samanaikaisesti. Karkea arvio on, että kaikkien yhtiöiden purkaminen ja uudelleenorganisointi edellyttää vähintään viiden vuoden siirtymäaikaa.

Vaikka siirtymäaika pidennettäisiin nykyisestä ehdotuksesta, se ei kuitenkaan poistaisi perustavanlaatuisia ongelmia: kunnilla ole muutoksiin taloudellisia resursseja, eikä muutos tulisi edes pitkällä aikajänteellä vähentämään kunnan kuluja. Muutokset tulisi toteuttaa nykyisellä työvoimalla, mikä käytännössä tarkoittaisi sitä, että kunnan pitäisi jättää joitain toimintoja vähemmälle tai kokonaan tekemättä. Tämä näyttäytyisi kuntalaisille palvelujen merkittävänä heikkenemisenä sekä kunnassa tehtävän kehittämistyön pysähtymisenä.

- **Mitä siirtymäaika vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**
- Neuvottelut ja selvitykset mahdollisesta uudesta yhteistyömuodosta
- olemassa olevien sopimusten järjestelyt, hallinnolliset päätökset, irtisanomiset ja neuvottelut
- nykyisten yhtiöiden purkaminen/ pilkkominen laadittujen selvitysten pohjalta (nykyinfran ja omistuksen kohtalo, neuvottelut)
- uuden yhtiön perustaminen ja tähän liittyvät laskelmat, suunnittelutyö jne.
- mahdolliset uudet kilpailutukset, joka vaatii uuden henkilökunnan rekrytointia
- toimenpiteet hallitun alasajon turvaamiseksi ja tiedon/omistuksen siirtämiseksi uudelle yhtiölle/ kunnalle.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Ensisijaisesti katsomme, ettei 10 %:n omistusosuusvaatimusta tulisi kirjata lakiin. Määräysvalta voidaan toteuttaa muutoinkin kuin omistusosuuskirjauksella. Lakia tulisikin vähimmäisomistusosuusvaatimuksen sijaan täsmentää, milloin tosiasiallisen määräysvallan katsotaan toteutuvan. Sidosyksikön toimielinten edustus on mahdollista muodostaa siten, että myös pienillä kunnilla on tosiasiallista määräysvaltaa, joko yhteisen tai kiertävän edustajan muodossa tai edellyttämällä, että päätöstä on kannattanut määrätty määrä pieniä omistajia.

Näemme, että lain tulisi huomioida sidosyksikkösääntelyn osalta poikkeuksena pienet ja harvaan asutulle alueelle sijoittuvat kunnat, joita ei koskisi 10 %:n omistusosuusvaatimus. Lisäksi määrätty mm. huoltovarmuuden, kriinkestävyyden ja turvallisuuden näkökulmasta kriittiset toimialat, olisi tarkoituksenmukaista jättää kokonaan minimiomistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle. Esimerkkejä kriittisistä toimialoista ovat vesihuolto, jätevesien puhdistaminen ja jätehuolto. Tällöin vähimmäisomistusvaatimus ei koskettaisi sellaisia julkisia hankintoja, joilla on esimerkiksi kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitysten perusteella kroonista kilpailun puutetta.

Vaihtoehtoisesti tarkoituksenmukaisena voisi olla vähimmäisomistusvaatimusta koskeva poikkeus, jossa 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimus ei koskettaisi kuntien ja hyvinvointialueiden yhdessä muodostamia alueellisia tai seudullisia osakeyhtiöitä/sidosyksikköjä. Esitettyä poikkeusta tukee se, että nykyisin kunnat ovat määritelleet omistussuutensa yhtiöissä pääsääntöisesti suhteessa kunnan asukaslukuun perustuen. Pienillä kunnilla on kuitenkin ollut omistussuuttaan vahvempi määräysvalta näihin yhtiöihin nähden, koska vähemmistöosakkaita koskevat näkökohdat ja vaatimukset ovat olleet huomioituna esimerkiksi yhtiöiden yhtiöjärjestyksissä, osakassopimuksissa, toimielinten asettamisessa ja jäsenten valinnassa. Tarvittaessa alueellisten ja seudullisten osakeyhtiöiden omistajien määrää voitaisiin rajata tiettyyn maksimimäärään, jolla varmistetaan määräysvallan toteutuminen. Toistaiseksi alueellisten tai seudullisten osakeyhtiöiden vähemmistöosakkailta on ollut myös aito mahdollisuus keskenään yhdistää voimat ja täten lisätä yhteistä määräysvaltaa suhteessa yhtiöön. Näin ollen esimerkiksi pienten kuntien on katsottu käyttävän nykyisen hankintalain mukaista todellista määräysvaltaa yksin tai edes yhdessä muiden omistajien kanssa.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Huoltovarmuuden ja turvallisuusnäkökohtien kirjaaminen lain tavoitteisiin (§ 2) ja hankinnan kuvaamista säätelevään pykälään (§ 71) sekä harkinnanvaraisiin poissulkemisperusteisiin (§ 81) ovat erittäin kannatettavat. Tältä osin lakiehdotus on onnistunut.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Käytännössä Nousiaisten kunta tulisi joka tapauksessa pääsääntöisesti varmistamaan, ettei pakollinen poissulkemisperuste ole olemassa. Ehdotetun muutoksen aiheuttama hallinnollisen työn vähentyminen on vähäinen.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Hallinnollinen taakka ei todennäköisesti tulisi vähenemään kummankaan osapuolen osalta. Kunta ei todennäköisesti pitäisi riittävänä tarjoajana vakuutusta, tarkistaisi jatkossakin rikosrekisteriotteet varmistuakseen, ettei poissulkemisperustetta ole olemassa.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jälki-ilmoitusvelvollisuutta koskevat muutokset ovat ymmärrettäviä ja tulisivat lisäämään avoimuutta. Tältä osin muutos on kannatettava. Nousiaisten kunta haluaisi kuitenkin nostaa esille, että myös tämä sääntely lisää kuntien hallinnollista työtä, jota lisätään jatkuvasti ilman kunnille annettavaa lisäresurssia.

Muut huomiot

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Ehdotettu, sidosyksikköä koskeva vähimmäisomistusosuusvaatimus johtaa erityisesti pienten kuntien osalta juuri päinvastaiseen tilanteeseen: hankinnat monimutkaistuvat ja hankintaprosessit tulevat työläämmiksi, kalliimmiksi ja pidemmiksi, eivätkä takaa, että kunta saa hankittua laadukasta palvelua.

Toisena vaihtoehtona on se, että nykyiset sidosyksikköyhtiöt puretaan ja tilalle perustetaan vastaava määrä pienempiä yhtiöitä. Kuntien resurssit menevät hukkaan, eikä lopputulos lisää kilpailua markkinoilla.

Esimerkki hankintalain muutoksista Nousiaisten kunnassa:

KOHA-Suomi Oy, 112 kunnan ja kaupungin perustama yhtiö, joka tarjoaa kirjaston tietojärjestelmäpalveluita.

Mikäli 10% omistusosuus on määräävä, joutuvat kaikki 112 kuntaa erikseen ostamaan/kilpailuttamaan kirjaston tietojärjestelmän. Markkinoilla ei ole tällä hetkellä kuin muutama toimija, joiden ohjelmistojen sovittaminen nykyiseen kellojen hallintaan vaatii paljon työtä ja sitä kautta se myös maksaa. KOHA-Suomen kohdalla järjestelmän kehittäminen on pääosin kuntien vastuulla, ja in house -yhtiössä kirjastojen edustajat ovat tärkeässä/päätävässä roolissa ja tällöin kehittäminen kohdistuu niihin toimiin, joihin on todellinen tarve kentällä. Ulkopuolisella yhtiöllä tuskin tähän olisi mahdollisuutta ja jouduttaisiin maksamaan myös ominaisuuksista, joita ei välttämättä tarvita. Tämän muutoksen seurauksena kuntalaisten veroeurot siirtyvät ulkopuoliselle toimijalle ja palvelun tason pitäminen samassa vaatii merkittävästi taloudellista lisäresurssia.

Heinonen Teemu
Nousiaisten kunta

Einiö Petra
Nousiaisten kunta ja Nousiaisten Vesi Oy